

Vinstutdelningsförbudet – en slutreplik

av Edmund Gabrielsson

I förra numret av NFT fanns flera debattinlägg rörande vinstutdelningsförbudet för livförsäkringsbolag. Bl.a. återkom Jarl Symreng, som startade diskussionen med en artikel i nr 3/2001, med ett nytt inlägg. Han formulerar nu några frågor till mig rörande omständigheterna vid införandet av förbudsregeln i försäkringsrörelselagen 1982, frågor som han tycker jag bör kunna svara på eftersom jag då var rättschef i ekonomidepartementet.

JS beklagar därvid att jag inte tidigare har svarat på frågorna. Jag tycker att svaren ligger i vad jag redan anfört i diskussionen men jag vill självfallet gärna, som en slutreplik för min del, besvara de nu direkt ställda frågorna. Om jag tilltros att nu, tjugotvå år efteråt, kunna erinra mig mera i detalj hur diskussioner och överväganden varit och omständigheter utvecklets så är detta, förstås, inte möjligt.

Med denna reservation följer här svaren på Symrengs frågor.

Fråga 1: Varför infördes förbudet så sent som 1982?

Svar: I samband med införandet av skälighetsprincipen i FRL 1948 gjordes klart att därmed blev utrymmet för vinstutdelning begränsat. I tillämpningen skedde den utvecklingen, som också Anders Kleverman har redovisat i sitt klagörande debattinlägg, att nämnda princip någon gång på 1960-talet ledde fram till en av allt att döma allmänt omfattad uppfattning att något utrymme för vinstutdelning i fortsättningen inte fanns. I praxis gällde förbudet sålunda under lång tid

före 1982. Att förbudet inte kom att skrivas in i lagen förrän vid tillkomsten av nya FRL torde ha berott på att lämpligt lagstiftningsfälle avvaktats.

Fråga 2: Fanns det någon offentlig debatt eller något behov av att införa förbudet?

Svar: Om det på 1960-talet förekom någon allmän diskussion när förbudet fick fäste i praxis vet jag inte. Någon sådan debatt kring 1980 har jag inget minne av. Lagstiftningsåtgärden initierades av försäkringsrörelseutredningen med stöd av tunga företrädare för Försäkringsinspektionen och försäkringsbolagen. En hastig kontroll av remissyttrandena över utredningens betänkande ger vid handen att inte ett enda av remissorganen fann anledning att ifrågasätta den föreslagna åtgärden att lagfästa redan gällande praxis.

Fråga 3: Varför gjordes inga konsekvensanalyser i lagstiftningsärendet?

Svar: Det är helt korrekt att några särskilda analyser av antytt slag inte har redovisats i betänkandet eller i propositionen med förslaget till den nya FRL. Försäkringsutredningen motiverade sitt förslag med att ”de svenska livförsäkringsbolagen drivs numera helt för försäkringstagarnas räkning” samt att utredningen genom förslaget ”endast lagfäst gällande praxis inom försäkringsbranschen”. Tilläggs kan att klagörandet av rättsläget genom lagregeln saknade, som Anders Kleverman också påpekar i sitt inlägg, avgörande betydelse för det fall nya synsätt skulle få inverkan på vinstutdelningsförbudet; en änd-

ring i möjligheten till vinstutdelning skulle kräva ändrade lagregler oavsett om förbudet tillämpades enbart som ett utflöde av skälighetsprincipen eller om det dessutom var klargjort i lagtext. Med anledning av att JS pekar på att en annan utredning, försäkringsverksamhetskommittén (FVK), hade i uppdrag att se över rörelsereglerna kan nämnas, att samråd skedde mellan de båda utredningarna, att FVK var remissinstans samt att FVK i sitt betänkande från 1986 anger att vinstutdelningsförbudet jämte återbäringskyldigheten innebar att den slutliga kostnaden för försäkringstagaren kunde antas bli skälig. Grunduppfattningen då och tidigare i fråga om livförsäkringsverksamhetens karaktär gav sålunda vid denna tid inte anledning till att diskutera andra lösningar som alternativ till vad som lagts fast i praxis. En helt annan sak är att nya betraktelsesätt föranlett nya grepp i lagstiftningen också i denna fråga, även om vinstutdelningsförbud fortfarande gäller som huvudregel.

Fråga 4: Varför smögs förbudet in i FRL samtidigt som FVK höll på med att se över rörelsereglerna?

Svar: Det är inte gott att veta vilka konspirationer JS ser framför sig när han menar att det redan etablerade vinstutdelningsförbudet ”smögs” in i lagen. Sett från rättschefens stol i ekonomidepartementet var det just så som redan sagts, nämligen att det var justitierådet Johan Lind som med stöd av inspektionens och branschens företrädare i försäkringsutredningen initierade den aktuella lagändringen. I betänkandet redovisades förslaget bl.a. under rubriken ”Viktiga nyheter i utredningens förslag”. Och i propositionen berörs förbudet bl.a. under rubriken ”Allmän motive-ring” i anslutning till förslag som rör försäkringsbolagens finansieringsformer. Att FVK i likhet med alla andra som hade att granska utredningsförslaget var med på noterna framgår av svaret på föregående fråga.

Komplement till NFT 4/2002

Den i föregående nummer införda artikeln ”The Market for Social Insecurity” av Jan Hagberg och Ellis Wohlner hade tidigare publicerats genom Nordic News Network (www.nnn.se).